

Копитина А. С.

Київський університет імені Бориса Грінченка

СЕМАНТИЧНІ ІННОВАЦІЇ АНГЛОМОВНОГО ТА УКРАЇНОМОВНОГО ЕЛЕКТРОННОГО ДИСКУРСІВ

*Стаття присвячена ролі електронного простору у поповненні лексичного складу мови. Е-простір створює нові реалії, які потребують відображення у мові. Поповнення словникового складу відбувається не тільки через створення нових слів чи запозичення іноземних слів для заповнення лакун, але й додаванням нових значень до вже наявних слів. Метою дослідження є діахронічний аналіз вже наявних лексем, чия семантика зазнала змін у результаті функціонування е-дискурсу. Подається визначення «е-дискурсу» та визначаються його похідні середовища. Автор розглядає види неологізмів та стадії їх фіксації у мові, надаючи особливу увагу семантичним інноваціям. Стаття розглядає семантичні особливості функціонування таких лексем, як **диск, миша, портал**, та їх відповідників в англійській мові – **disk, mouse, portal**. За допомогою словників української та англійської мов проведено їх діахронічний аналіз та встановлено семантичні зміни протягом останнього століття. Автор підтверджує лексичні зміни в раніше наявних лексемах та актуальність нових значень серед носіїв української та англійської мов на матеріалі інтернет-дискурсу таких популярних інтернет-порталів, як *Unian, TSN, Gazeta, BBC, SkyNews, Independent*. Такі портали автор визначає як продукт спільної діяльності медійного та електронного дискурсу, представленого у формі інтернет-дискурсу. Наведено приклади вживання та контекст використання досліджуваних лексем. У результаті дослідження автор відносить їх до групи семантичних інновацій у лексичному складі мови. У статті констатується відмінність між стадіями фіксації нових значень досліджених лексем у сучасних англійському та українському дискурсах, визнаючи фіксацію семантичних інновацій англійського е-дискурсу на останньому рівні. Українські семантичні інновації створені за аналогією до англійських та увійшли до процесу фіксації у мові пізніше. Таким чином, був проведений діахронічний та порівняльний аналіз семантичних інновацій лексем **диск, миша, портал, disk, mouse, portal**, які отримали нове додаткове значення в умовах електронного дискурсу.*

Ключові слова: значення, неологізми, семантичні інновації, простір, концептуальне поле, діахронічний аналіз, електронний, інтернет-дискурс.

Постановка проблеми. Електронний простір тісно взаємопов'язаний з мовою та її лексичним складом. Використовуючи вже наявні лексичні одиниці, змінюючи частотність їх вживання, створюючи нові одиниці на позначення нових явищ, використовуючи старі лексичні одиниці в новому контексті, е-простір впливає на лексичний склад мови. Обираючи слова для заповнення лакун, він використовує різні засоби і джерела творення, створюючи різні типи неологізмів.

Оскільки натепер мережа Інтернет є домінуючим джерелом поширення нових слів, то ті, хто перебувають поза її межами, із запізненням отримують такі мовні новоутворення та пізніше усвідомлюють їхній зміст. Джерелом нових слів для учасників аутернет-комунікації є традиційні засоби масової інформації, тобто медійний дискурс. Електронний дискурс тісно переплітається із медійним. Результатом їхньої взаємодії стали

новинні портали в інтернет-дискурсі. Прагнуть бути актуальними і також, аби привабити до своєї аудиторії користувачів Інтернет, ЗМІ частіше використовують електронні неологізми.

Неологізми, безеквівалентна лексика, сленг, скорочення завжди посідали особливе місце у дослідженнях міжкультурної комунікації. Вони являють собою бар'єр у спілкуванні між носіями різних мов і між поколіннями в межах мови. Зіштовхуючись з такими інтернет-неологізмами, у людей, які не є учасниками інтернет-спілкування, виникає хибна думка щодо їх статусу і значення. Не знайшовши пояснень у словниках, вони помилково сприймають їх як «сленг», мову «низького» пласту, вузьковживану лише молоддю й окремими специфічними групами населення. Саме е-дискурс допоможе у виявленні діахронічних змін у семантиці лексичних одиниць, які використовуються у новому контексті і мають

право бути зафіксованими у загальних тлумачних словниках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Динаміку зміни семантики слів досліджували такі вітчизняні і зарубіжні науковці, як Л. Булаховський, К. Дах, Н. Іщенко, Д. Крістал, А. Левицький, В. Лопатін, Я. МакКензі, П. Ньюмарк, О. Потєбня, В. Русанівський, В. Телія, О. Єрмакова, А. Ятовт та ін. Варто відзначити праці, що присвячені вивченню додаткових уже наявних слів в англійській мові та функціонуванню неологізмів у е-дискурсі та інтернет-дискурсі, Л. МакДональд (*e-llowance, e-diot, e-vite, e-tailing*), Ф. Хардіні, Е. Сетія, У. Моні (*cookie, Tweet, account, application, block, browser*) [11; 10]. Ш. Кріз у своїх дослідженнях розглядала питання фіксації неологізмів у мові на базі онлайн-словників англійської мови [7].

Серед вітчизняних науковців питання семантичних інновацій розглядали такі науковці, як А. Андрухович, В. Заботкіна, О. Галичкіна, І. Дьяченко, Ю. Дзюбіна, М. Карпенко, О. Стишов, Л. Чумак, Л. Щетиніна. Неологізми електронного та інтернет-дискурсу було досліджено у роботах Н. Бондаренко, А. Белової, Р. Махачашвілі, Т. Стасюка, О. Чирвоного та ін. У своєму дослідженні Р. Махачашвілі вивчає комп'ютерні новотвори англійської мови, явище синонімії комп'ютерної термінології та вплив людини на їх виникнення й розвиток [4]. А. Белова розглядає способи творення неологізмів на основі вже зафіксованих неологізмів е-простору [1]. О. Чирвоний дає загальну оцінку нових електронних значень таких англійських лексем, як *mouse, e-library, attack, firewall, hacking* [6].

Серед неологізмів вузького дослідження потребують вивчення саме українські відповідники відомих англійських семантичних інновацій, створених електронним дискурсом. Малодослідженим вважаємо діхронічний аспект семантики таких одиниць, як *диск, миша, портал*, їх англійських відповідників *disk, mouse, portal* та порівняння їх рівня фіксації у мовах.

Об'єктом нашого дослідження стали семантичні інновації саме україномовного та англійського електронного дискурсу, а **предметом** дослідження стали семантичні інновації лексем *disk, mouse, portal* та їх відповідників в українській мові *диск, миша, портал*.

Постановка завдання. З метою визначення специфіки сучасного тлумачення та рівня загальноживаності таких лексем, як *диск, миша, портал* та *disk, mouse, portal*, які отримали додаткові

значення після входження в концептуальне поле «Е-ПРОСТІР» та відповідно «Е-SPACE», необхідно виконати низку таких завдань: 1) дослідити поняття «неологізми» та їх типологію у сучасній науковій думці; 2) провести діхронічне порівняння старого і нового значення слів *диск, миша, портал* та *disk, mouse, portal* на основі словників української та англійської мов; 3) порівняти рівень фіксації нового значення на основі сучасних словників та дискурсу таких популярних українських та англійських новинних порталів, як *Unian, TSN, Gazeta, BBC, SkyNews, Independent*.

База і методологія дослідження. Методом дискурсивного аналізу на матеріалі інтернет-дискурсу та за допомогою словників ми проаналізували, як до концептуального поля «Е-ПРОСТІР» та «Е-SPACE» увійшли вже наявні у мові лексичні одиниці. На першому етапі було обрано українські словники різних років видання, такі як Словник української мови Б. Грінченка 1858 року, Словник української мови в 11 томах 2006 року видання, Тлумачний словник термінів інформатики 2012 року та онлайн-версії англійських словників *Macmillan* та *Cambridge*, які постійно оновлюються, а також «Повний словник англійської мови Вебстера». Ми дослідили визначення досліджуваних лексем у словниках та порівняли стадію фіксації їх нових визначень в англійській та українській лексикографії. Було обрано сторінки шести новинних порталів з України та Великобританії, які займали перші позиції в пошукових запитах *Google*, як базу прикладів використання семантичних інновацій. Ними стали портали *Unian, TSN, Gazeta, BBC, SkyNews, Independent*. На другому етапі відбувався збір даних через пошукову систему *Google* із використанням функції запиту окремих слів та слівосформ на конкретних заданих вебсайтах новинних порталів. Потім серед цитат було зібрано ті фрази, які містили досліджувані лексичні одиниці, що використані у новому контексті. Досліджено 39 фраз, які містили 18 випадків вживання досліджуваних українських лексем з новою семантикою, та 21 випадок вживання англійських. На останньому етапі було порівняно ступінь фіксації семантичних інновацій лексем в англійській та українській мовах.

Виклад основного матеріалу. Нові середовища, нові сфери, нова діяльність людей, їхня активність утворюють нові координати, нові інструменти та продукти діяльності. Щоб обміняватись інформацією про них, на допомогу людям завжди приходять мови. За позначення у мові нових явищ життя відповідають саме

неологізми. Д. Крістал визначив неологізми не просто як нові слова, але саме як реакцію людей на зміну обставин [8]. З ним погоджуються й інші вчені, у своїх дослідженнях також додаючи, що через певний проміжок часу, закріпивши за собою загальнозрозуміле значення, неологізми входять у загальноживану лексику та стають похідними для утворення нових неологізмів [2, с. 16].

Різні сфери життя вплинули на творення таких видів неологізмів, як: наукові, політичні, попкультурні, імпортовані, палеологізми, okazionalizmi, назви торгових марок (А. Гахраанова, І. Дольник, О. Федоренко, А. Ясін, П. Ньюмарк). Також виділяють типологію на основі їх форми передачі у мові (Л. Бауер, Д. Герберг, М. Кочерган, О. Стишов, Т. Пахомова), яка визначає лише два види неологізмів: лексичні й семантичні. Близькою є класифікація, яка базується на новизні значення і форми та виділяє три типи неологізмів, такі як: абсолютно нові слова, старі значення у новій формі та старі слова з новим значенням (О. Глазова, З. Дубінець, В. Заботкіна, М. Степанова, В. Чернишова, Н. Шаміна). Подекуди вчені додають окрему групу акронімів та аббревіацій (В. Б'ялик, Ю. Зацний, Т. Поведа, В. Лейчик, П. Ньюмарк). Також розділяють неологізми за способом утворення: фонологічні, запозичення, семантичні, синтаксичні (Л. Гілбер О. Дзюбіна, В. Заботкіна, Ю. Федорова, Н. Фурсова). За стилістичною функцією поділяють формальні і неформальні (або «сленг») (О. Дзюбіна, Д. Мауер, В. Щербіна).

Для нашого дослідження ключовою є типологія неологізмів на основі їх новизни. Ще у 80-х роках минулого століття П. Ньюмарк стверджував, що неологізми – це не тільки нова форма і значення, але й використання старої форми з додаванням нового значення [12, с. 122]. Такий підхід до творення нових семантичних варіантів слова В. Заботкіна називає семантичними інноваціями – нове значення передається через форму, вже наявну в мові [3, с. 22]. Саме семантичні інновації автор називає домінуючим способом творення досліджених нею лексичних одиниць, утворених комп'ютерним дискурсом.

У своєму дослідженні комп'ютерних неологізмів мовознавець виділяє три види неологізмів за новизною значення і форми: 1) власне неологізми (новизна форми поєднується з новизною змісту); 2) транснаміації, що поєднують новизну форми слова зі значенням, яке раніше передавалося іншою формою; 3) семантичні інновації, або перекласифікації (нове значення позначається формою, вже наявною в мові) [3, с. 22]. Таку типологію

ми беремо за основу нашого дослідження нових семантичних значень, доданих електронним простором до вже наявних слів диск, миша, карта, disk, mouse, portal.

Своєю чергою комп'ютерний дискурс ми вважаємо підтипом електронного дискурсу. **Електронний дискурс** – це дискурс про та у межах середовища електронного простору та його складників. До електронного простору належать не тільки комп'ютери, але й інші прилади, такі як планшети, телефони, телевізори, USB-карти, хмарні середовища та інші прилади й онлайн-сервіси, які утворюють власні мікросередовища та дискурси. Електронний дискурс є загальною назвою всіх дискурсів, пов'язаних з електронікою та її продуктами. Окрім того, він є середовищем для створення і зберігання медійного дискурсу. Ми досліджуємо семантичні інновації на позначення елементів електронного дискурсу, в дискурсі, що став містком між ними – в інтернет-дискурсі. Медійний дискурс використовує інтернет-дискурс як засіб поширення та як джерело таких семантичних інновацій.

Інтернет-дискурс як жанр електронного дискурсу утворився в 70-х роках минулого століття завдяки діяльності людини в межах електронного простору створенням необхідних приладів (комп'ютерів, телефонів, кабелів тощо) з метою обміну інформацією на далекій відстані. Проте, на відміну від комп'ютерного чи телефонного дискурсу, він виходить за межі матеріального і є частиною безмежного віртуального світу.

Як жанр медійного дискурсу він втілюється у життя за допомогою технічних засобів, має письмову та усну форму передачі візуальним каналом, у якому відсутні рольові зв'язки між комунікантами, а рекурсивність залежить від піджанру інтернет-дискурсу. До піджанрів на основі каналу передачі інформації належать новинні портали (одностороння комунікація або через функцію коментування), блоги, соціальні мережі, месенджери, чати та відеочати.

Відштовхуючись від твердження [4, с. 31], що комп'ютерна термінологія є одночасно засобом осмислення (перцепції) і засобом безпосередньої лінгво-онтологічної актуалізації техносфери, ми обираємо електронний дискурс та його складники водночас як засіб передачі неологізмів від мовця до мовця і як місце зародження нових неологізмів для власного існування.

Майбутнє неологізму, його використання широкими масами та фіксація у мові та у словнику залежить не тільки від актуальності такого кон-

цепту, зручності його форми та легкості у меморизації, але й від якості його впровадження у рамках електронного дискурсу. Проте для того щоб неологізми стали надбанням суспільства, вони мають пройти такі стадії розвитку: первинну фіксацію у засобах масової інформації → первинну фіксацію у спеціальних словниках → остаточне закріплення у мові, фіксацію у словниках [5].

Які семантичні зміни зазнали лексеми *диск*, *миша*, *портал* та їх англійські відповідники *disk*, *mouse*, *portal*, як вони продовжують існувати в електронному просторі та які рівні фіксації у мові пройшли ми прослідкували далі.

Перша досліджувана нами лексична одиниця *диск*. Словник української мови Б. Грінченка від 1958 р. не фіксує слово «диск». У тлумачному словнику, укладеному у 70–80-х роках минулого століття, за ним уже закріплене значення як «Предмет, який має вигляд плоского круга» і також зазначаються спортивний, сонячний, автоматний та автомобільний види дисків [14, о.с].

У наступних цитатах з українських новинних порталів розглянемо, в якому контексті було вжито лексему *диск*: «Рок-група *Deep Purple* звернулася до своїх фанатів з проханням не купувати недавно перевиданий **диск**» (upian.ua, 28.02.2007); «Словники вилучили у нього українську символіку, прапори партії «Свобода», червоно-чорні прапори, портрет Степана Бандери, техніку і домашні **CD-диски**» (upian.ua, 06.12.2019); «Я записував порнушку на **диски** і продавав її в школах, у мене був доступ до Інтернету» (tsn.ua, 26.09.2019); «Школяр Артем Погиба, 14 років, минулої суботи, проходячи ринком «Петрівка», знайшов на тротуарі **DVD-диск** із фільмом «Зоряні війни» (gazeta.ua, 26.02.2006); «Биструшкін записав **диск** поезії Тичини» (gazeta.ua, 20.01.2011); «Скасували контрольні марки (голограми) на **диски** з фонограмами, відеограмами, базами даних» (tsn.ua, 24.10.2019).

CD-диск, диск з фільмом, перевиданий диск, диск з фонограмами, диск с поезією – в усіх цих випадках йдеться про диск як про контейнер інформації. Саме такою є спільна риса всіх визначень таких термінів у словнику з інформатики. У ньому відсутнє єдине загальне визначення терміна «диск», слово трапляється лише у таких виразах, як *магнітний диск*, *жорсткий диск*, *оптичний диск*, *компакт-диск*. Спільною рисою всіх цих дисків є саме функція збереження інформації [15].

Таким чином, шляхом перенесення спільної ознаки всіх термінів на обрані приклади вбачаємо

доречним стверджувати, що саме значення носія інформації вкладали мовці у слово «диск» у своїх виразах. Фактично неологізм *диск* пройшов тільки первинну фіксацію у засобах масової інформації та часткову фіксацію у спеціальних словниках.

Коротке й просте пояснення такими новим умовам використання слова «диск» знаходимо на сайтах сучасних словників Cambridge та Macmillan, які визначають диск як плоский, круглий пристрій, який використовують для збереження інформації [16; 17]. Таке визначення подається першим у словниках і є загальноновживаним. Варто відзначити, що слово «диск» у словнику Вебстера було зафіксовано як кругла, плоска тарілка раніше ніж в українській мові [18, с. 386].

У сучасному англійському інтернет-дискурсі ми знайшли такі приклади використання семантичної інновації лексеми *disk*: “Original artworks by Andy Warhol which have been lost for three decades have been found on floppy **disks**” (new.sky.com, 24.04.2014); “Oxford and Cambridge club members face **hard disk** theft” (bbc.co.uk, 27.11.2017); “He told me from the very start that he’d printed off and put onto **disk** the images that had been sent online the night before, and that if I didn’t do what he said, or if I told anybody, that he would distribute those” (bbc.co.uk, 15.01.2020); “Four mechanical ways to destroy **disk** data” (bbc.co.uk, 27.05.2010); “No action needs to be taken over the loss of a **computer disk** containing the details of 42.000 ambulance patients, an investigation has found” (bbc.co.uk, 28.01.2015); “Marvell faces huge patent fine over **hard disk chips**” (bbc.co.uk, 27.12.2012); “Pace profits halve after **disk drive** supply problems” (bbc.co.uk, 06.03.2012); “Charismatic and hysterically funny, Intuition rapped several songs-like “Nowhere”, off his latest album-as well as cuts from his debut **disk**, Intuition Is a Rapper” (independent.com, 23.10.2008). Подібно до українських цитат такі вирази містять лексему *disk* у значенні носія інформації. Отже, лексема *disk* також увійшла до концептуального поля “E-SPACE” шляхом введення концепту «ІНФОРМАЦІЯ», є фіксованою з новим визначенням у сучасних англійських ЗМІ, спеціальних словниках і є прийнята як мовна норма.

Наступна досліджувана лексема – *миша*. Академічний словник подає таке її визначення: «Невеличка тварина ряду гризунів, перев. сірого кольору, з гострою мордочкою і довгим тонким хвостом» [14, о.с]. Давніший Словник Грінченка також згадує про мишу як тварину, еквівалент російського «мишь» [13, о.с]. Проте у Тлумачному словнику

з інформатики термін «миша» втрачає будь-який зв'язок з тваринним світом і визначається як «Пристрій введення, забезпечений однією або декількома клавішами і сконструйований таким чином, що його можна переміщати в горизонтальній площині по поверхні стола поряд з клавіатурою» [15, с. 420]. М. Гассер пояснює саме такий вибір іменника для позначення пристрою на основі подібності між категорією «тварина» і «вказівний пристрій», через розмір та наявність дроту подібного до хвоста, тобто шляхом метафоричного розширення [9, о.с].

В україномовному електронному просторі семантична інновація лексеми *миша* має такі втілення: «Контролер може емулювати клавіатуру і *мишу*, що за задумом повинно було додати зручності у разі гри на ньому в стратегії» (unian.ua, 27.11.2019); «До рейтингу найдорожчих необхідних для повсякденного життя предметів, складеного інтернет-ресурсом *Luxuryrules*, потрапили *комп'ютерна мишка*, книга, мобільний телефон та автомобіль» (tsn.ua, 07.12.2011); «Але ж не всі знають, що використання *миші* небезпечно для здоров'я» (unian.ua, 14.03.2010); «HP презентували комп'ютер *Sprout* без клавіатури і *миші*» (gazeta.ua, 30.10.14); «Для оперативної роботи за комп'ютером дуже важливо навчитися обходитися без *миші*» (gazeta.ua, 12.09.14); «Зокрема, можна буде перетворити телевізор на ігровий пристрій: вони підтримують навігацію за допомогою *вказівника миші* або клавіатури на пульті ДУ, курсору, голосових команд і жестів» (gazeta.ua, 10.09.14). Серед наведених прикладів лише вирази «*комп'ютерна мишка*» та «*вказівника миші*» дають підказку реципієнту про відмінність між *мишею*, про яку йдеться, від традиційно закладеного концепту «МИША» в уяві реципієнта. У інших випадках використання лексеми *миша* без додаткових пояснювальних маркерів провокує когнітивний дисонанс.

Отже, бачимо, що семантична інновація лексеми *миша* в українській мові пройшла первинну фіксацію у засобах масової формації і у спеціальних словниках та очікує на остаточну фіксацію у мові у загальних словниках.

У словнику Вебстера *mouse* має три визначення: перше з яких визначає мишу як маленького чотириноного гризуна, який живе в будинках, а далі як тип вузла, та подає назви інших тварин, які включають слово *mouse* в свою назву [18, с. 863]. Словники Cambridge та Macmillan першочергово визначають “mouse” як маленьку тварину з довгим хвостом, а вже потім як не-

ликий пристрій, який рухають на поверхні, щоб перемістити курсор на екрані комп'ютера [16; 17]. Завдяки цьому визначенню читачі наступних цитат з новинних порталів не сприймають вираз *computer mouse* як чотириноного гризуна, який живе всередині комп'ютера: “How to guides: I find a keyboard or *mouse* hard to use” (bbc.co.uk); “Samsung has introduced a new *mouse* which can be controlled by using your eyes instead of hands” (news.sky.com, 25.11.2014); “Unfortunately the controls (especially for the *Mouse* and Keyboard) can be quite tedious and downright frustrating at times” (independent.com, 11.07.2008); “No longer does a consultant need the big firm to gain access to what's going on in the world of finance: It's all available with the click of a *mouse*” (independent.com, 17.01.2010); “Commanding your *mouse* and keyboard to manipulate pixels into sleek designs” (independent.com, 29.10.2019); “The image is still but for her *computer mouse*, which dangles off the edge of the desk, swinging back and forth” (independent.com, 02.09.2015). В англійській мові семантична інновація лексеми *mouse* пройшла два рівні фіксації в мові і є зафіксованою у загальних словниках.

Остання досліджувана семантична інновація лексеми – *портал*. У словнику Б. Грінченка слово «портал» відсутнє. У 11-томному словнику за ним закріплене значення як: «Архітектурно оформлений вхід до монументальної споруди, переважно громадського призначення; архітектурне обрамлення сцени, яке відокремлює її від залу для глядачів. Також може матися на увазі різновид вікон та спосіб швидкого переміщення в фантастиці» [14, о.с]. Відповідно до визначення лексема *портал* з початку існування належала до концептуального поля «ПРОСТІР», позначаючи предмет для поділу простору.

Розглянемо такі приклади використання лексеми *портал* та її контекст у сучасних новинних порталах: «Запрацював *геопортал* із відомостями про землю» (tsn.ua, 22.11.2019); «За його словами, дані про бенефіціарів можна буде знайти на Єдиному державному *порталі* відкритих даних» (tsn.ua, 16.07.2017); «Український інтернет-*портал* *bigmir.net* зламали хакери, які називають себе «скітлз-маніяки» (tsn.ua, 14.11.2011); «Міністерство цифрової трансформації запустило у відкритий доступ портал державних послуг «Дія» (unian.ua, 02.04.2020); «Уряд України збирається створити єдиний туристичний *портал*» (gazeta.ua, 05.01.2020); «Про це 2 квітня сказав Прем'єр-міністр Денис Шмигаль під час

онлайн-зустрічі з представниками Американської торговельної палати в Україні, передає Урядовий портал» (tsn.ua, 02.04.2020). Як видно з прикладів, жоден з випадків вживання лексеми *портал* не відповідає визначенню у загальних українських тлумачних словниках.

На допомогу приходять «Тлумачний словник з інформатики», у якому подається три нові визначення терміна «портал», перше з яких: «Сервер, що надає прямий доступ користувачам до деякої безлічі серверів, включаючи встановлені на них інформаційні ресурси, а також вебзастосування, які реалізують вебсервіси, що відповідають призначенню порталу. Може бути вебсайтом, який функціонує як «вхід» (“doorway”) в Інтернет або як частина Інтернету і представляє певну предметну галузь» [15, с. 479]. Таке визначення пояснює причину вживання лексеми *портал* у наведених вище прикладах. Саме з таким значенням лексема *портал* увійшла до концептуального поля «Е-ПРОСТІР».

В англійській мові відповідником є слово *portal*. У словнику Вебстера портал визначається як двері або ворота, паркан, будь-який прохідний шлях або як арка над дверима чи ворітьми [18, с. 1014]. В онлайн-версії словника Кембриджського університету першим визначенням слова «портал» є “a page on the Internet that allows people to get useful information, such as news and weather, and to find other websites”, а вже за ним на вебсторінці слідує визначення “a large and often highly decorated entrance to a building” [16, o.s]. Тотожний порядок визначень видає і вебсторінка словника Macmillan [17, o.s]. Можна дійти до висновку, що перше визначення, що пов’язане з мережею Інтернет, є першорядним, на думку британських та американських мовознавців. Доступність такого визначення для користувачів говорить про відкритість англomовного суспільства до прийняття нових семантичних варіантів слів та відкритість мовознавців щодо мовних змін.

Актуальність використання семантичної інновації демонструється на популярних новинних порталах Британії: “The existing shareholders will retain a majority of the **portal’s** shares, aligning them with its future performance, according to the source” (news.sky.com, 03.08.2017); “He has been a director of the property **portal** since 2005” (news.sky.com, 21.11.2019); “The Duke of Cambridge will unveil the web **portal** called Mental Health At Work at an event in Bristol on Tuesday” (news.sky.com, 11.09.2018); “Pete’s **portal** is one of our Weather Watchers from the Lisburn District” (bbc.co.uk, 04.08.2016); “In fact the whole stunt was the creation

of Deutsche Anwaltauskunft, an information **portal** for the German Bar Association” (bbc.co.uk, 24.06.2016); “A gaming **portal** launched by the UK government is looking for the next generation of cyber security professionals interested in working for the likes of GCHQ in roles that could pay around £100.000 a year” (independent.com, 29.09.2015); “The Santa Barbara County Public Health Department (PHD) released a new information **portal** to augment its current website in response to Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)” (independent.com, 12.03.2020); “I’d call the L.A. Times and yell into the one-way void of their telephonic voice **portal**” (independent.com, 14.01.2020). Фіксуємо, що в англomовній науковій думці нове визначення *portal* як частини е-простору є домінантним і загальноприйнятним лексичним значенням. Семантична інновація *portal* пройшла первинні фіксації і фіксується у загальних словниках.

Отже, бачимо, що в українській мовознавчій думці та в повсякденному користуванні є певна різниця у рівні сприйняття нової семантики слова «портал». Тоді як мас-медіа через новинні портали інтернет-дискурсу вже поширюють серед людей нову семантику, в українській мовознавчій думці нове значення слова *портал* трактується як професіоналізм сфери інформаційних технологій. Відповідно, можна стверджувати, що семантична інновація лексеми *портал* в українській мові перебуває у стані первинної фіксації у спеціальних словниках.

Серед причин, чому українські мовознавці не поспішають включати до словників української мови семантичні інновації лексем, вбачаємо перш за все прагнення сучасного українського суспільства та загальної мовної політики українізації всіх запозичень. Тому фахівці шукають шляхи створення українських відповідників, досліджуючи й народні українські аналоги, такі як «самознімка», «самчик» до англ. “selfie” або «вподобайка» до англ. “like” і т.д.

Наведені приклади свідчать про те, що лексеми *диск*, *миша*, *портал* з новими лексичними значеннями вже вийшли за межі термінології й професіоналізмів та активно застосовуються в інтернет-дискурсі, на сторінках новинних порталів. Ключовим для всіх трьох нових значень лексем є введений концепт «ІНФОРМАЦІЯ». Саме обмін інформацією є ключовим актом у межах електронного дискурсу і нова семантика лексем *диск*, *миша*, *портал* має суттєве значення для успішного завершення акту комунікації в сучасних умовах життя.

Висновки. У результаті виконання першого завдання на основі опрацьованої вітчизняної та зарубіжної теорії ми визначили базову для нашого дослідження типологію неологізмів щодо їх новизни. Розвиток електронних та цифрових технологій утворив окрему групу семантичних інновацій електронного дискурсу. Ми визначаємо їх як лексеми, що отримали нові додаткові значення для опису складників нових концептів, які утворились у результаті діяльності людини з електронікою та об'єктами віртуальної реальності.

Під час діахронічного порівняння семантики ми дійшли висновку, що до досліджених нами лексем *disk*, *миша*, *портал* та *disk*, *mouse*, *portal* у результаті семантичних інновацій електронного простору було додано концепт «ІНФОРМАЦІЯ»/”INFORMATION” і таким чином вони отримали нові додаткові значення. Вхідження англійських лексем *disk*, *mouse*, *portal* до концептуального поля “E-SPACE” відбувалось за таким сценарієм: лексема *portal* перейшла з концептуального поля “SPACE”, а лексеми *disk*, *mouse* вперше увійшли до периферії концептуального поля “SPACE” лише з початком функціонування електронного дискурсу. Неологізми *disk*, *mouse*, *portal* є емоційно нейтральними, мають стару форму і друге додаткове значення, є загальноживаними, широко представлені у британському інтернет-дискурсі новинних порталів і у спеціальних словниках та є фіксованими у загальних словниках англійської мови.

В українській мові семантичні інновації лексем *disk*, *миша*, *портал* є запозиченими проце-

сами з англійської мови і мають статус термінів сфери інформаційних технологій та не відтворюються у загальних тлумачних словниках. Вони не мають емоційного забарвлення, що є типовим для сленгу, тому визначаємо їх як формальний тип семантичних інновацій електронного простору. Лексеми *disk* та *миша* раніше не входили до концептуального поля «ПРОСТІР» і увійшли до нього автоматично через вхідження в концептуальне поле «Е-ПРОСТІР». Тоді як лексема *портал* увійшла до поля «Е-ПРОСТІР» уже будучи частиною концептуального поля «ПРОСТІР». Семантичні інновації лексем *disk*, *миша*, *портал* використовуються у загальноживаній мові, пройшли статус фіксації у ЗМІ та спеціальних словниках, проте залишаються новими для людей, які не входять до кола користувачів комп'ютерами, ноутбуками, смартфонами та іншими електронними приладами.

Електронний дискурс є постійно діючим джерелом семантичних інновацій та є місцем їх зберігання, залишається актуальним полем для вивчення мовних змін. У процесі збору даних ми стикнулися з новими контекстами використання вже наявних лексичних одиниць, чіе подальше вивчення вбачаємо актуальним для мовознавців, особливо лексикографів української мови: *мама-тато* (роз'єми для живлення); *поширити/поділитись* (процес віртуальної передачі інформації для спільного користування у будь-якій формі); та англійські семантичні інновації лексем *slice* (частини диску), *cookie* (слід, який залишає користувач сайту).

Список літератури:

1. Белова А. Д. Номинативные процессы в современном английском языке как отражение эволюционного и инновационного развития объектов. Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. Київ : Логос, 2011. С. 65–74.
2. Бондаренко О. М. Англійські неологізми: нове у використанні способів утворення. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2010. № 1. С. 127–131.
3. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка : учебное пособие для институтов и факультетов иностранных языков. Москва : Высшая школа, 1989. 126 с.
4. Махачашвілі Р. К. Лінгвофілософські виміри техносфери сучасного буття (на матеріалі інновацій англійської мови). *Культура народів Причорномор'я*. 2007. № 110, Т. 2. С. 30–32.
5. Туровська Л. В., Василькова Л. М. Нові слова та значення. Київ : Довіра, 2008. 271 с.
6. Чирвоний О. С. «Антропоморфізм» та «кіберморфізм» в англійському комп'ютерному лексиконі. *Вісник СумДУ. Серія Філологія*. 2007. № 2. С. 169–172.
7. Creese Sh. Neologisms in Online British-English versus American-English Dictionaries. *18th Euralex International Congress, Lexicography in Global Contexts*. Ljubljana, 2018.
8. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of Language. Second Edition. Cambridge : Cambridge University Press, 1997. 480 S.
9. Gasser M. How language works. The cognitive science of linguistics. 3rd edition. 2012. URL: [https://socialsci.libretexts.org/Bookshelves/Anthropology/Linguistics/Book%3A_How_Language_Works_\(Gasser\)/02%3A_Word_Meanings/2.04%3A_Metaphor_and_Metonymy](https://socialsci.libretexts.org/Bookshelves/Anthropology/Linguistics/Book%3A_How_Language_Works_(Gasser)/02%3A_Word_Meanings/2.04%3A_Metaphor_and_Metonymy).

10. Hardini F., Setia E., Mono U. Translation Norms of Neologism in Social Media Interface. *Lingua*. 2019. No. 16 (1). Pp. 15–24. DOI: 10.30957/lingua.v16i1.571.
11. McDonald L. The Meaning” of “e-”: Neologisms as Markers of Culture and Technology. 2005. Pp. 82–90.
12. Newmark P. A textbook of translation. Hertfordshire : Prentice Hall, 1988. P. 122.
13. Словарь української мови / Упор. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко : в 4-х т. Київ : Вид-во Академії наук Української РСР, 1958. URL: <http://hrinchenko.com/> (дата звернення: 07.04.20).
14. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970–1980. URL: <http://sum.in.ua> (дата звернення: 07.04.20).
15. Глуначний словник з інформатики / Г. Г. Півняк, Б. С. Бусигін, М. М. Дівізіюк та ін. Донецьк : Нац. гірнич. ун-т, 2010.
16. Cambridge Dictionaries Online. URL: <http://dictionary.cambridge.org> (дата звернення: 07.04.20).
17. Macmillan English Dictionary. URL: <http://www.macmillandictionary.com> (дата звернення: 07.04.20).
18. Webster N. Webster’s complete dictionary of the English language. Authorized and unabridged edition. London : George Bell & Sons. 1886. URL: <https://archive.org/details/websterscomplete00webs/page/n11/mode/1up> (дата звернення: 07.04.20).

Копытина А. S. SEMANTIC INNOVATIONS OF ENGLISH AND UKRAINIAN ELECTRONIC DISCOURSES

*The article is devoted to the role of electronic space in the vocabulary enrichment. E-space creates new realities that need to be reflected in the language. The vocabulary is replenished not only by creating new words or borrowing foreign words to fill in the gaps, but also by adding new meanings to existing words. The purpose of the study is a diachronic analysis of existing lexemes whose semantics have undergone changes as a result of the e-discourse functioning. The e-discourse definition is given and its derivatives are defined. The author examines the types of neologisms, paying particular attention to semantic innovations. The article deals with the semantic features of such Ukrainian lexemes as **диск, миша, портал** and their equivalents in English that are **disk, mouse, portal**. Diachronic analysis has been conducted with the help of Ukrainian and English dictionaries. Semantic changes have been established over the last century. The author confirms the lexical changes in the already existing lexemes and the relevance of new meanings among native speakers of Ukrainian and English using the material of the Internet discourse of such popular Internet portals as Unian, TSN, Gazeta, BBC, SkyNews, Independent. The author defines such portals as the product of media and electronic discourse cooperation presented in the form of Internet discourse. Examples of lexemes’ new meanings usage are given. As a result of the research, the author refers them to a group of semantic innovations. The article notes the difference between the stages of fixation of new meanings of researched lexemes in modern English and Ukrainian discourses, recognizing the fixation of semantic innovations of English e-discourse at the last level. Ukrainian semantic innovations created by analogy with English and entered later into the fixation process in the language. Thus, a diachronic and comparative analysis of the semantic innovations of lexemes **диск, миша, портал, disk, mouse, portal** that received new additional meaning in electronic discourse, was carried out.*

Key words: values, neologisms, semantic innovations, space, conceptual field, diachronic analysis, electronic, Internet discourse.